

Roostevaba Vana Arm

Tekst: Janno Simm
Fotod: erakogud

Kas vana arm ka roostetab, küsib laulusalm. Alljärgnevalt tuleb juttu mitteroostetavast Vanast Armust, purjenumbriga EST 10 – ühest vähestest, kui mitte ainsast eesti folkboodist, mis oma ehitamisajast peale järjepidevalt merd kündnud on. Vana Arm on ka seepoolest unikaalne jahtlaev, et enamiku oma elust on ta veetnud sama meeskonna ja kapteni hoole all. Enamgi veel, Vana Armu kapteniks on läbi aastate üks vähestest eesti naisjahtkaptenitest Juta Lember.

Juta meenutab, et purjetama hakkas ta 1955. aastal toonases spordiklubis „Tööjõuresvid“. Sõideti nii svertpaadil Kiisk kui kiiljahil Draakon. Draakoni pardalt tuli ka toonane parim sportlik tulemus, N. Liidu meistrivõistluste 5. koht Zhdanovi linnast.

Paralleelselt sõideti avamerejahi Eha meeskonnas. Toonased jahid kuulusid spordiühingule, olid roolimeeste vastutada. Avamerevõistlusi toona väga ei peetud (meenutame - Muhu Väina regatt taaslustati 1958).

Esimene folkboot, millega Juta kokku puutus, oli Kerttu. Kerttuga käis Juta 1970. aastal meeskonnaliikmena esimest korda Muhu Väinas. Järgnevalt, kui Kerttu Arvet Tetsmanni komando alla läks, seilati põgusalt Leonid Parashini „Väinamere logiraamatus“ kuulsaks kirjutatud Kapsaliblikal. Parashin läks hiljem Kilpkonnale, Kapsaliblika said Juta ja eesti purjetamisloos mitte vähem kuulus nimi, Helmut „Ems“ Leppik oma käsutusse. 1973. aastal sai Jutast folkboodikapten. Kapsaliblika saatus oli nukker. „Tööjõuresvide“ jahtklubi hakati likvideerima. „Tööjõuresvide“ ülem Kaasiku Ants saatis laeva Pärnusse. 1990ndate alguses, kui tekkis võimalus jahte erastada, käidi Pärnus „Kapsakat“ vaatamas. Vaatepilt oli

nukker, meenutab Juta - punasest puust kappide ukse vedelesid poris...

Seejärel tuli Vana Arm

Juta mäletamist mööda kurnud ta igal võimalikul juhul, et laeva pole. Viimaks Vello Saatpalu, kelle hallata oli Vana Arm, andis laeva ära. Selle käigus astus Juta

Eesti Folkbootide Flotilli vimpel aastast 1973, Juta Lember'i disain.

Kalevi JK-sse, mille liikmeks on ta jäänud tänaseni.

Vana Arm ehitatud 1968. aastal Verfis (Tallinna Spordilaevade Katseremonditehases) Heino Kuivjõgi'le, kes toona tehase tehnilise kontrolli osakonnas töötas. Registrisse on Vana Arm miskipärast kantud 1970. aastal. Kuna Vana

Vana Armu meeskond 1984. aasta Muhu Väina regatil: Juta Lember, Ergo Kosk, Igor Päss ja Helmut Leppik. Foto Juta Lember'i kogust.

Nõukogude ajal käis kogu meresõit piirivalve valvsa pilgu all. Kinnitatud munsterroll pidi kogu aeg kaasas olema - nagu Vana Armul 1977. aasta Muhu Väina regatil.

Tähtis paber: nii sadamakontorites kui piirivalve juures tuli munsterrollile tempel võtta, tõestamaks seadusesilmale et vastavates sadamates sees käidi.

Arm on Kuivjõe ristitud, pole teada, kelle auks laevale säärane nimi sai. Purjetajad räägivad, et Kuivjõe ajal oli laevas olnud nii karm kord, et kasvõi leivapuru mahapillamise eest saadi piki päid-jalgu. Hiljem olid Vana Armu kapteniteks Joel Rimmel ja Vello Saatpalu.

Meeskonnast käisid läbi hilisemad eesti purjetamiskuulused – Alar Volmer, Tiit Haagma, Ergo Kosk. Vana Armuga oli Juta Muhu Väina regatil kaptenina juba 1977. aastal. Ilmselt unikaalne tulemus – sama laev ja sama kapten olid Väinas ka 2012!

„Arm“ käis Väinas peaaegu igal aastal

Juhtus nii mõndagi. 1993 ei saanud kaugemale Lohusalust. 11-aastasele Vana Armu meeskonnaliikmele Mihkel Lember'ile oli toona esimene kord Muhu Väina minna. Ilm oli kuri, esmalt murdus Tallinna lähel grootpoom. Poomi parandamiseks pöörduti tagasi Piritale. Kaks päeva hiljem mindi proovima – jõuti Lohusalulle. Ilm läks jubedaks, anti 22 m/s vastutuult. Kompass lendas minema, tagavara polnud. Tol aastal Tallinna folkboodid Muhu Väina ei jõudnudki, kõik pöördusid Piritale tagasi.

1995. purunes Muhu Väinas Vana Armu mast. Ööga parandati ära pikipragu ära, pandi plekid ümber. Valdur Silvere tõstis Suursadamasse üksinda masti pesast välja. Tugev mees oli, meenutab Juta. Eks Väinas nagistati ka – Pärnu folkbotistid olid usinad klinkerplangutuselt serva mahahööveldajad. Arvati et see parandab käiguomadusi. Tegelikult ilmselt ei aita, arvab Juta nüüd.

Toonastest seilamistest veel – GPSe ju polnud, kõik käis arvestustepõhiselt. Vana Arm oli veidi paremas olukorras, Leppiku Ems tõi Ameerikast jääpurjetamise 1 DN-i MM-ilt kiirusemõõtja

Nii tuleb kaptenite järelkasv. Mihkel Lember Vana Armu roolis 1988. aastal. Foto Juta Lember'i kogust.

Idüll folkboodi pardal - 1995. aastal Lohusalus tehti pannkooki moosiga. Pildil Juta ja Mihkel Lember. Foto Juta Lember'i kogust.

„toru“. Laeva käiguga lükkab vesi poolkaarekujulises läbipaistvas torus oleva ujuki üles, toona oli väga mugav sellega kiirust mööta. Aparaat on tänapäevani töökorras.

Vahel määrati asukohta ka haistmise järgi, meenutavad Juta ja Mihkel: kord sõideti Aegna all udus männiokka lõhna järgi. Kui lõhn tugevaks läks, oldi maale lähedal.

Toonane purjetamine oligi peamiselt võistlemine. Aeg oli selline. Merematkamist polnud kommunistmehitajatele ette nähtud. Võistlusi oli igasuguseid – näiteks soomuslaev Potjomkini memoriaal (mille Vana Arm võitis 1978).

Kord oli kõva

Meresõidu oluline osa oli laeva munsterrolli tegemine ja selle kinnitamine piirivalves ja registreerimine sadamakontorites. „Piirikatega“ suurt jama ei olnud, kui roll oli korras, ütleb Juta. Väinamerest väljumine ja sisenemine oli rangelt reglementeeritud. Tülikas oli Voosi kurgus mistahes ilmaga piirivalvelaeva poordis käia. Madrustel oli tegu et oma laeva pealt folkari peale saada. Hari kurgu kaudu sõites tuli Heltermaal sees käia. Igal pool pidi munsterrolli sadamakontoris ära tembeldama. Paljudes sadamates käis piirivalve peal. Legend räägib, üks folkboot uppunud kontrolli käigus ära - jaht sattunud meeskonna kogenematuses piirivalvelaeva jahutusvee toru alla.

Kaks kaptenit: Helmut Leppik ja Mihkel Lember Vana Armu pardal Viapori Tuoppi regatil. Foto Rauno Volmar.

Vana Armu sini-must-valge spinnakeri tegemisel olevat õmblejad värvide järjestuse sassi ajanud. Siiski on unikaalse spinniga jaht hõlpsasti teiste seast ära tuntav. Viapori Tuoppi regatil 2013, foto Aado Lintrop.

Vahel oli piirivalve tõeliseks tüli-naks. Vana Armu logiraamat jutustab: 24. juuni 1978, Jaanipäeva regatt. „14.15 Karpovi boi paremal traaversis. Meid tulid segama sõjaväekaatriid, nõudsid kursi muutmist. Seda kordus mitmel korral.“ Sõjaväelise force majeure'i tõttu muutusid ka tulemused. Logiraamatust: „22.30 Finish Pirita jõe suudmes. Oleme esimesed, umbes 30 min eduga teiste ees. Kuna esimene etapp tühistati siis ka kogu regati võitjad. II – 170 – Ilumäe, III – 134 – Parashin, IV – 119 – Ernits“.

Uued ajad töid uued sõidurajoonid

1992. aastal õnnestus üldise erastamislaiane algul Vana Armu ostmine. Laeva eest maksti 19800 rubla, siiski ei raatsitud hästi müüa... F SR 130 –st sai Eesti registris EST F 10.

Juba 1988. aastal käis Vana Arm Kotkas, Kalevi Jahtklubi sõprusklubi regatil. Sellest ajast on kajuti vaheseina jäänud peidik, milles nõukogude

tollireegleid trotsides hoiti soome markasid. Suomenlinnas, puulaevade võiduajamisel Viapori Tuoppi'l on Vana Arm 2010. aastast käinud igal aastal.

Võimalikult originaalilähedane

Vana mereline ütlemine - enne lõpeb pörgus tuli kui laevas töö, kehtib küllap eriti hästi puulaevade kohta. Vana Arm on läbi aastate oma hea välimuse ja korrashoitusega Kalevi JK kai ääres pilke püüdnud. Asjassepühendatud teavad selle taga kogu aeg olevat Vana Armu juures olnud Leppiku Ems'i pühendumist ja meistrimehet. Vana Armu on püütud hoida võimalikult originaalilähedasena. Siiski on kajuti lagi uuendatud. 1998. aastal oli Vana Arm terve hooaja kaldal – uuendati tekki. Tiikpuukate sai nii tekile kui kajutilaale, riide asemel. Samas on näiteks komingsid vanad. Oleme püüdnud hoida vanu detaile, ütleb Juta. Vanal Armul on originaalmast. Algsest on paranduste ja uute juppide lisamise käigus alles jäänud keskmine osa, muu on vahetatud.

Tänapäeva head materjalid teevad puulaevniku elu lihtsamaks. Varasemalt uputati igal kevadel laev ära, viimati jäeti kraana otsa rippuma, et päris põhja ei vajuks. Kõdisid keedeti. Juta meenutab, et „musta möginat“ ei saanud siiski hästi pragude vahele... Ka sügaval nõukaajal oli nii, et kui kuidagi ei saanud, siis kuidagi ikka sai. Olümpiamängud töid muutuse, plokid jms hakkasid liikuma. Vana Armu pardal olid Harkeni plokid juba nõuka-ajal, soome sidemete kaudu hangiti. Kui jääpurjetajad hakkasid välismaal võistlustel käima, siis nende kaudu saadi „jubinaid“.

Olulise ümberehitusena on tekkinud isetühjenev kokpit. Juta pajatab: kui tulid plastmassfolksud, tundus nii pagana mõnus, et ei pidanud kogu aeg pumpama... IF Allegro pealt sai shnitti võetud.

Vanadaam Vana Arm püsib jätkuvalt heas korras ja kaunistab küllap veel kaua Juta ja Mihkel Lemberi roolituna meie meremaastikke. Sest teadagi – *navigare necesse est!*